

GEBIEDSGERICHT SANEREN

Succesvolle aanpak grondwatervervuiling

Vervuild grondwater op grote diepte is het stiefkind van de bodemsanering. De 'pluimen' laten zich aanpakken met een gebiedsgerichte benadering. Eigenaren kunnen hun vuile grondwaterpluimen nu afkopen bij de overheid. "In de oude situatie zat alles op slot."

PIETER VAN DEN BRAND

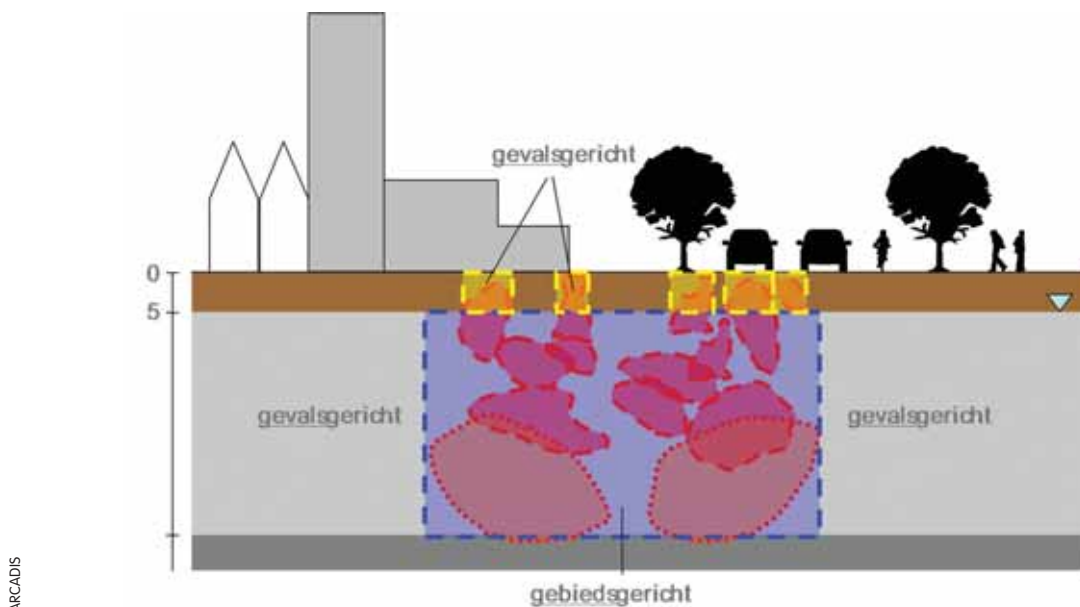
Op het uit 1953 daterende bedrijventerrein Vosdonk-Noord in Etten-Leur stond een diepe grondwatervervuiling nieuwe ontwikkelingen in de weg. De vroegere activiteiten van drukkerijen en metaalbewerkers hebben gezorgd voor een immer wegsijpelende stroom oplosmiddelen en ontvetters richting diepere grondwaterlagen. Tal van verontreinigingen lopen door elkaar heen en kunnen niet los van elkaar worden gesaneerd. Het trieste resultaat: sterk verouderde opstallen, leegstand en ongebruikte bedrijfskavels. Een gebiedsgerichte aanpak werpt echter zijn vruchten af. Op initiatief van de provincie Noord-Brabant en de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) hebben de gemeente Etten-Leur en vier bedrijven op het zo'n 50 hectare tellende industrieterrein de verantwoordelijkheid voor het verontreinigde grondwater (tot 180 meter) afgekocht. De ondiepe verontreinigingen tot vijf meter diep pakken de gemeente en bedrijven zelf aan. Het beheer en dus de risico's van de grondwaterverontreiniging zijn in handen van Bodemzorg. Dit bedrijf controleert de grondwaterkwaliteit op cruciale plaatsen met een meetnet van peilbuizen. "Als er iets misgaat, moeten we maatregelen gaan treffen. Maar die kans is vrij klein", legt geohydroloog en projectleider Peter Assenberg uit. "Het lijkt een risicovolle aangelegenheid, maar we weten waar we aan beginnen. Daarvoor hebben we alle expertise in huis." Bodemzorg is een onderdeel van NV Afvalzorg. Aandeelhouders van dit afvalverwerkingsbedrijf zijn de provincies Noord-Holland (90 procent) en Flevoland (10 procent). "Als overheidsgelieerde nazorgorganisatie hebben we nadrukkelijk een *pre*, omdat we langjarige continuïteit kunnen bieden", zegt Assenberg.

De bedrijven binnen Vosdonk-Noord hadden al sinds 1990 een door het bevoegd gezag goedgekeurd saneringsplan in huis. Dat ze niet tot sanering overgingen, was de provincie altijd een doorn in het oog. In het

contract heeft het viertal bedrijven zich verplicht de sanering van het ondiepe deel vóór 2016 uit te voeren. "Sanering is nodig, want de vervuiling sijpelt onze kant uit", zegt Assenberg. De afkoopsom is in een fonds bij de notaris gestort. Als het deelsaneringsplan voor de ondergrond in juridische termen onherroepelijk is, komt het geld naar Bodemzorg toe. Volgens Assenberg blijft deze weg voor de bedrijven het meest aantrekkelijk. "De afkoopsom is substantieel minder dan wanneer ze tot individuele sanering over zouden gaan."

Bedrijventerrein Vosdonk-Noord

Gebiedsgerichte benadering in het Gooi

Dan zou ze vele miljoenen kosten.” De grote winst is echter, stelt hij, dat de ondergrond weer is vrijgegeven. “Bedrijven kunnen weer grondwater onttrekken of een WKO installeren. In de oude situatie zat alles op slot.” Een van de braakliggende terreinen is al door de gemeente verkocht. De vervuilde grond is reeds ontgraven en een nieuw bedrijfspand is in aanbouw.

Het Gooi

Etten-Leur heeft niet de primeur. Die eer valt het Gooi te beurt. Daar inspireerde de gebiedsgerichte aanpak van de diepe grondwaterverontreinigingen de Haagse wetgever tot een verruiming van de uiteindelijk in 2012 herziene Wet bodembescherming (Wbb). De vuile erfenis van chemische wasserijen, metaalbewerkers, stortplaatsen en gasfabrieken, die in vele decennia daarvoor in de grote zandbak van de gemeenten Blaricum, Bussum, Laren, Naarden, Wijdemeren, Hilversum en Huizen was weggezakt, liet zich niet met een traditionele gevalsgerichte sanering aanpakken. Op de meeste locaties was de vervuiling van de bodem aan het maaiveld weliswaar opgeruimd of gesaneerd. Door de specifieke bodemgesteldheid in het gebied was de vervuiling echter in het diepere grondwater op vijf tot tweehonderd meter diepte doorgedrongen. De provincie koesterde de hoop de vervuilde grondwaterpluimen samen met de eigenaren van de circa honderd vervuilde locaties te gaan saneren. Voor de eigenaren werd een methodiek opgetuigd, waarmee ze de sanering op basis van vracht per geval af konden kopen. Daar gaf geen van hen gehoor aan. Te ingewikkeld en te duur en omgeven met onzekerheden, vonden ze. “Ook was er veel discussie over wie voor welk deel van de grondwaterverontreinigingen moest opdraaien. Daardoor liep alles vast”, blikt Edwin de Vos, huidig projectmanager bij de provincie Noord-Holland terug. De oplossing die de provincie daarop in 2011 samen met de zeven gemeenten, waterschap Amstel, Gooi en Vecht, drinkwaterbedrijven Vitens en de PWN en het rijk smeedde, was de gebiedsgerichte benadering. De eigenaren konden kiezen tussen volledig individueel saneren of deze opgave splitsen door zelf de bronnen in de grond en het grondwater in het ondiepe deel (tot

vijf meter) aan te pakken en de dieper gelegen grondwatervervuiling af te kopen bij de provincie als gebiedsbeheerder. In ruil voor deze bijdrage zou de provincie de verantwoordelijkheid overnemen en een vrijwaring aan de eigenaar verlenen. Op basis van een gebiedsbeheerplan kon de provincie de afgekochte grondwatervervuilingen gaan beheersen. In de nieuwe Wbb werd de aanpak gelegitimeerd. De risicobenadering in het nieuwe beleid noopte bovendien niet langer tot saneren, maar tot het beschermen van kwetsbare objecten, in dit geval de drinkwaterwinning in het Gooi. Wat voor de probleembezitters weer betekende dat ze goedkoper afscheid konden nemen van hun vervuilde pluimen. Beheersen is immers veel minder duur dan saneren.

De sluitende aanpak in het Gooi bestaat uit een ring van peilbuizen rondom de plekken waar veel verontreinigde locaties liggen. Doel is het monitoren van de verontreiniging om drinkwaterputten en natte natuurgebieden te beschermen tegen de instroom van vervuild water. Waar nodig treft men tijdig maatregelen. De grondwaterverontreiniging vormt overigens geen bedreiging voor de volksgezondheid, wil De Vos opmerken. “Berekeningen hebben aangetoond dat de verontreinigingen op zijn vroegst over een eeuw aan de oppervlakte komen. Wanneer dat gebeurt, vallen de meeste stoffen bovendien direct uiteen. Daarnaast is ook sprake van natuurlijk afbraak.”

Zuiver

Anno 2014 hebben de eerste vijf eigenaren afgekocht. Onder de probleemeigenaren bevinden zich ook de gemeenten zelf. “Dat klopt, maar dat houden we zo zuiver mogelijk. We spreken ook hen als derde aan”, zegt De Vos. De provincie gaat sowieso handhavend optreden, wanneer ze de eigenaren van locaties gaat benaderen waar sprake is van ernstige bodemvervuiling die met spoed moet worden aangepakt. “Het is de peen of de zweep”, benadrukt De Vos. “Afkopen is een aantrekkelijk alternatief, al moet de eigenaar wel de middelen hebben. Soms gaat het om kleine bedrijfjes. Voor eigenaren die het niet op kunnen brengen, gelden de gebruikelijke vangnetconstructies uit de Wbb.”